

Derleme Makalesi– Review Paper

TÜRKİYE’DE HEMŞİRELİKTE PROFESYONELLİK HAKKINDA YAPILMIŞ
LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİTHE ANALYSING OF DIFFERENT VARIABLES OF GRADUATE THESIS
RELATED TO PROFESSIONALISM IN THE NURSING IN TURKEYFiliz COŞKUN¹, Aytolan YILDIRIM²

Özet

Bu çalışmada Türkiye’de hemşirelikte profesyonellik hakkında yapılan doktora ve yüksek lisans tezlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Tanımlayıcı tipteki çalışmanın verileri, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi’ne kayıtlı tezlerden elde edilmiştir. YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde detaylı arama sayfasında tez adı kısmında “profesyonel” anahtar kelimesi ve konu bölümünde “hemşirelik” seçilerek taranan lisansüstü tezler araştırmanın evrenini (n=85) oluşturmuştur. Araştırmacılar tarafından belirlenen dahil etme ve dışlanma kriterleri sonucunda; 4 doktora, 46 yüksek lisans tezi çalışma kapsamına alınmıştır. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Türkiye’de hemşirelik alanında profesyonelleşme hakkında yapılan tezler 2005-2020 yılları arasındadır ve %66’sı 2015 yılı sonrasında yapılmıştır. Tezlerin %54’ünün tanımlayıcı tipte, doktora tezlerinin ise %50’sinin deneysel tipte olduğu ve araştırmaların hepsinin nicel araştırma tipinde yapıldığı tespit edilmiştir. Tezlerin örneklem gruplarına bakıldığında, örneklemelerin %86’sının hemşirelerden oluştuğu görülmüştür. Niceliksel veriler kadar nitel verilerin de analiz edildiği tezlerin yapılması ve bu alanda az sayıda olan doktora tezlerinin planlanması önerilmektedir. Bu tezlerden elde edilen bilgilerin hemşirelik mesleğinin profesyonelleşmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, Lisansüstü Tez, Profesyonel

Abstract

This study made about professionalism in nursing in Turkey aimed to investigate the doctoral and master's thesis. The data of the descriptive study were obtained from theses registered in the National Thesis Center. Graduate theses scanned by selecting "professional" keyword in the thesis title section and "nursing" in the subject section on the detailed search page of the YÖK National Thesis Center constituted the universe of the research (n = 85). As a result of the inclusion and exclusion criteria determined by the researchers; 4 doctoral theses and 46 master theses were included in the study. Descriptive statistics were used while evaluating the data. Theses about professionalization in nursing in Turkey are between 2005 and 2020, and 66% of them were made after 2015. It has been determined that 54% of the theses are descriptive type, 50% of the doctoral theses are experimental and all of the researches are in the quantitative research type. When the sample groups of the theses are examined, it was seen that 86% of the samples were made with nurses. It is recommended to make theses in which qualitative data are analyzed as well as quantitative data and to plan doctoral theses, which are few in this area. It is thought that the information obtained from these theses will contribute to the professionalization of the nursing profession.

Keywords: Nursing, Postgraduate Thesis, Professional

Geliş Tarihi(Received Date):02.05.2021, Kabul Tarihi(Accepted Date):07.05.2021, Basım Tarihi (Published Date):30.05.2021

¹Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, Türkiye, ²Atlas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İstanbul, Türkiye **E-mail:** filizozdemircoskun@hotmail.com, **ORCID ID's:** F.C; <https://orcid.org/0000-0002-4148-3227>, A.Y.; <https://orcid.org/0000-0002-0475-6695>

1. GİRİŞ

Bir mesleğin kendi kuramsal bilgi birikimini oluşturabilmesi, eğitim sürecini bir disiplin doğrultusunda yürüterek uzmanlık alanları yaratabilmesi profesyonelleşme ölçütleri arasındadır. Profesyonellik kavramı kısaca, alanında eğitim almış uzman kişiler tarafından yürütülen, ilgili meslek örgütleri ile desteklenen ve toplum çıkarını gözeterek sunulan hizmet olarak tanımlanabilmektedir (Adıgüzel vd., 2011, ss. 235-260). Abraham Flexner’e göre, profesyonellik için bulunması gereken ölçütler; bireysel sorumluluğun bulunması, bilgi bütünü temelinde öğrenilmiş olması, kuramsal teorik bilginin yeniden üretilebilir olması, eğitimsel bir disiplin doğrultusunda tekniklerin öğretilmesi, örgütlenmesinin çok iyi yapılmış olması, özgecilik yoluyla üyelerin birbirlerine yardım etmeye eğilimli ve toplum yararına çalışmaya istekli olması şeklinde sıralanmıştır (Flexner, 2001, ss. 152-165). Hemşirelikte profesyonellik kavramı ise ilk kez Miller ve arkadaşları tarafından açıklanmıştır. Miller ve arkadaşlarına göre profesyonel bir hemşire; entelektüel bilgi, beceri ve tutum birikiminin doğrultusunda kuramsal olan bilgisini uygulamayla bütünleştirebilen, sağlığı koruyucu, geliştirici ve tedavi edici sağlık hizmetlerini sunarken mesleki bilgisinden yararlanan; problemlerin temeline inebilen, eleştirel düşünme, karar verme ve problem çözebilme yeteneği olan, gereksinimi olan bireylere kaliteli bakım verebilme yeteneğine sahip, eğitici, araştırmacı ve yönetici rollerini yerine getirebilen meslek üyesidir (Miller vd., 1993, ss. 290-295). Literatür doğrultusunda profesyonellik için önemli olan özellikler (Altıok & Üstün, 2014, ss. 151-155);

- “Profesyonel uygulamaya temellendirilmiş bilgi.
- Bilginin özelleşmiş eğitim ile iletilmesi.
- Yaratıcı ve eleştirel düşünme yoluyla bilginin kullanımı” olarak sıralanmıştır.

Türkiye’de hemşirelikte lisans eğitiminin 1955’te başlaması ile birlikte günümüze kadar hızlı bir gelişim gerçekleşmiştir. Birey, aile ve toplumun sağlığının korunması, geliştirilmesi ve hastalıkların iyileştirilmesi sırasında kanıt dayalı hemşirelik uygulamalarının kullanılabilmesi, mesleğe özgü bilimsel bilgi birikiminin oluşturulabilmesi ve bakım kalitesinin artırılma çabaları hemşireleri bilimsel araştırmalar yapmaya yönlendirmiştir. Lisansüstü eğitime 1968 yılında ilk olarak yüksek lisans ile başlanmış ve 1972 yılında doktora programının açılması ile devam edilmiştir. Günümüzde hemşireler sağlık bakımı vermenin yanı sıra farklı anabilim dallarında uzmanlaşmakta, teori geliştirmekte, yaptıkları araştırmalar ile kendi veri tabanlarını oluşturmakta ve mesleğe özgü sorunlara bilimsel yaklaşımlarla çözümler üretebilmektedirler (Dağcı vd., 2019, ss. 159-169; Ergöl, 2011, ss. 152-155; Hilal & Ayhan, 2020, ss. 12-25; G. Karadağ & Uçan, 2006, ss. 42-51; Kocaman, 2005; Ünsal & Sökmen, 2011, ss. 10-16). Tüm bu gelişmeler hemşireliğin profesyonelliğe geçişine katkı sağlamaktadır.

Hemşirelik mesleği üyelerinin profesyonellik ölçütlerini bilmeleri, gereklerini yerine getirmeleri ve bu konuda araştırmaların yapılması profesyonelleşmede son derece önemlidir (Sabancıoğulları & Doğan, 2012, ss. 275-282). Sürdürülebilir bir profesyonellik için mesleğin bilimsel yönleri çerçevesinde araştırmacı ve sürekli öğrenmeye açık bulunma, yenilikler kapsamında değişimci ve yaratıcı olabilme, bir yandan otonom ve diğer yandan da meslek örgütleriyle birlikte çalışabilme özelliklerine sahip olma gibi bazı özellikler öngörülmektedir.

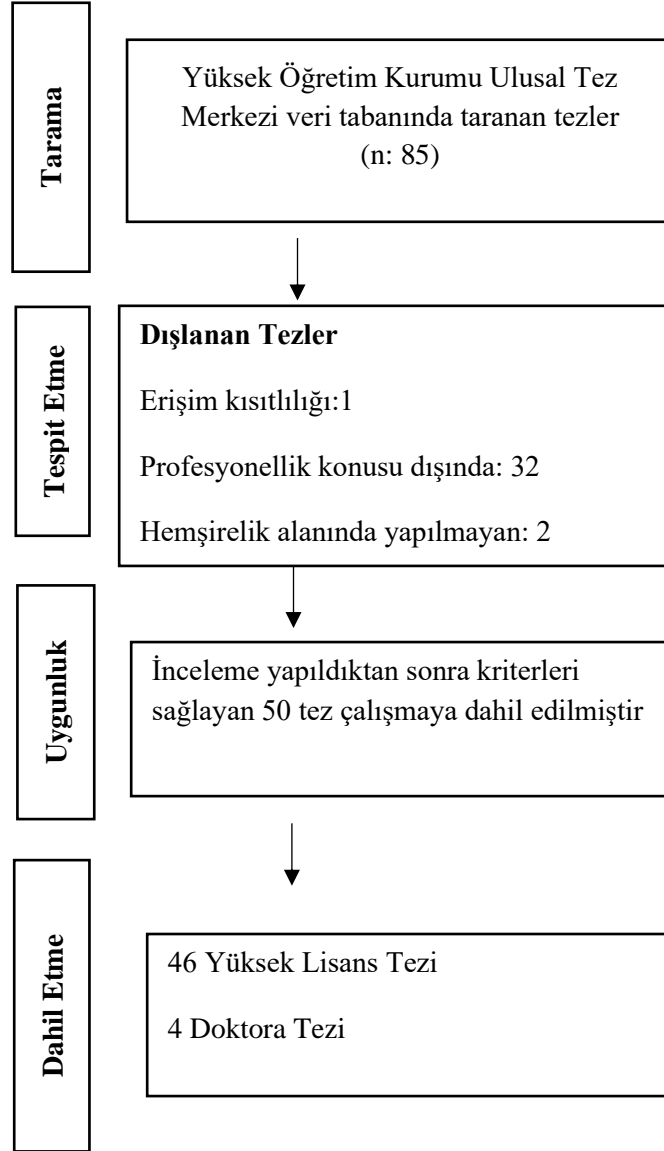

Toplum açısından bakıldığında ise hemşirelik mesleğinin rol ve sorumlulukları, eğitimi ve sosyal yönü yeterince bilinmemekte ve değer görmemektedir (Sümbüloğlu vd., 1987, ss. 36-41). Toplumun algısını olumlu yönde değiştirmek; profesyonel kimliği güçlü hemşirelerin varlığı, sağlık bakımı ve politikalara katılımları ile gerçekleşebilir (Adıgüzel vd., 2011, ss. 235-260; Sabancıoğulları & Doğan, 2012, ss. 275-282). Bunların yanında sağlık sektöründeki gelişmeler; artan nüfus, insan ömrünün uzaması ve kronik hastalıkların artması, hastanedeki yatış sürelerinin kısalması, evde bakım hizmetlerine ihtiyacın artması, sağlık hizmetlerindeki maliyetin azaltılma çabaları, bilimsel gelişmelerle birlikte tanılama ve tedavi yöntemlerindeki yenilikler de hemşirelikte profesyonelleşmenin önemini arttırmıştır (Ak, 2010, ss. 261-263; Fatemi vd., 2018, ss. 6803-6811; Yelekçi, 2018, s. 25).

Profesyonelleşmenin önemi sağlık çalışanları ve hemşireler tarafından bilinmekle birlikte gerekli ölçütlerin karşılanıp karşılanmadığı konusunda tartışmalar devam etmektedir (Fantahun vd., 2014, ss. 1-7; Gönç, 2015, ss. 113-146; Karagözoğlu, 2005, ss. 6-14). Lisansüstü tezler ile yapılan araştırmalar mesleki uygulamalara kanıt oluşturması kadar hemşirelik mesleğinin gelişimi ve profesyonelleşmesi hakkında da veri kaynağı niteliğindedir. Bu çalışmanın amacı; Türkiye’de ‘Hemşirelik’ alanında Yüksek Öğretim Kurumu’nda profesyonellik hakkında yapılmış lisansüstü çalışmaları, çeşitli değişkenlere göre irdelemektir.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma Türkiye’de profesyonelliğe ilişkin hemşirelik alanında yapılan lisansüstü tezleri incelemek amacıyla yapılmış olup tanımlayıcı nitelikte ve tarama modeli tipindedir. Tanımlayıcı araştırmalardan elde edilen bilgi birikimi daha ileri düzeydeki araştırmalar için araştırma sorularının oluşturulmasına olanak sağlayabilmektedir. Bu yönde yapılan çalışmalarda araştırmacı ilgilendiği değişkenleri ve bu değişkenlerin meydana gelme sıklığını sayı ve yüzdelerle tanımlamaktadır (Erdoğan, Nahcivan, & Esin, 2014). Bu çalışmada da bugüne kadar profesyonellik hakkında yapılmış tezleri inceleyerek bundan sonra yapılacak daha ileri araştırmalar için gerekli araştırma sorularını oluşturmak hedeflenmiştir. 2005-2021 yılları arasındaki hemşirelik tezleri Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanında “profesyonel” anahtar kelimesi kullanılarak Nisan 2021 tarihinde taranmış ve yapılan tarama sonucunda 85 adet lisansüstü teze ulaşılmıştır (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>). Dahil edilme kriterlerine uyan 46 yüksek lisans, 4 doktora tezi çalışma kapsamına alınmıştır (Şekil-1).

Şekil-1: Araştırma Akış Şeması

Çalışmaya Dâhil Edilme Kriterleri

- Araştırmanın hemşirelik alanında yapılmış olması
- Araştırmanın Profesyonellik konusu ile ilgili yapılmış olması
- Araştırmanın tam metninin herkes tarafından ulaşılabilir olması
- Araştırma dilinin Türkçe veya İngilizce olması

Dışlanma Kriterleri

- Araştırmanın hemşirelik alanı dışında olması
- Araştırmanın profesyonellik konusu dışında olması
- Araştırmanın açık erişiminin olmaması

Örnekleme dahil edilen 50 tez; yayın yılına, türüne, çalışmanın yapıldığı anabilim dalına, araştırma desenine, örneklem seçimine, ölçüm aracına, profesyonellik hakkında olan konu başlıklarına göre analiz edilmiştir. Veriler paket programda analiz edilmiş, frekansları incelenmiş ve verilerin sunumunda sayı ve yüzdelik değerler kullanılmıştır.

Çalışma evreninin yalnızca bir veri tabanından (YÖK Ulusal Tez Merkezi) oluşması ve erişime kapalı olan tezlere ulaşamaması araştırmanın sınırlılığıdır.

Bu çalışmada, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanında erişime açık olan yüksek lisans ve doktora tezleri örnekleme dâhil edildiği için etik kurul izni gerektirmemektedir. Tezler, araştırmacılar tarafından belirlenmiş ve hazırlanan kontrol listeleri ile çalışmaya dâhil edilip edilmemesine karar verilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmaya dahil edilen tezlerin, Türkiye’de 2005 ve 2020 yılları arasında yapıldığı görülmüştür. Tezlerin (n=4) doktora ve (n=46) yüksek lisans tez çalışması olmak üzere toplam 50 adet olduğu saptanmıştır. Lisansüstü tezlerin özelliklerine göre dağılımlarının yer aldığı Tablo-1 incelendiğinde; çalışmalarının %66’sının (n=33) 2015 yılı sonrasında yapıldığı ve bunların %69,57’sinin (n=32) yüksek lisans tezi olduğu saptanmıştır. Tez çalışmalarının yıllara göre dağılımlarının yer aldığı Şekil-2 incelendiğinde; (n=4) doktora tezlerinin 2005 yılında 1, 2010 yılında 2 ve 2019 yılında da 1 adet yayınlandığı saptanmıştır. Araştırmaya dahil edilen tezlerin anabilim dallarına göre dağılımlarına bakıldığında toplam tez sayısının %52’sinin (n=26) Hemşirelik Anabilim Dalı ve %18’inin (n=9) Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı’nda yapıldığı saptanmıştır.

Tablo-1: Lisansüstü Tezlerin Özelliklerine Göre Dağılımları

Yıl	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
2005-2009	2	%4.35	1	%25.00	3	%6.00
2010-2014	12	%26.09	2	%50.00	14	%28.00
2015-2020	32	%69.57	1	%25.00	33	%66.00

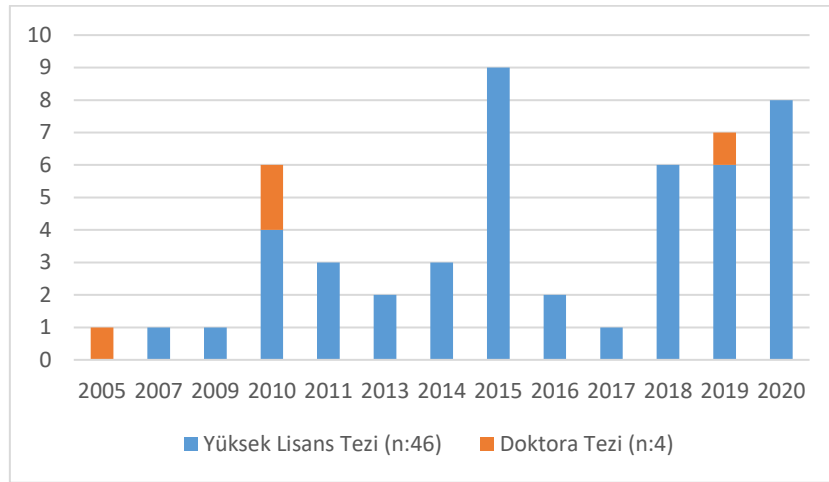

Türkiye’de hemşirelikte profesyonellik hakkında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli

değişkenler açısından incelenmesi

Coşkun & Yıldırım

Anabilim Dalı						
Hemşirelik Anabilim Dalı	25	%54.35	1	%25.00	26	%52.00
Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı	9	%19.57		%0.00	9	%18.00
Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı	2	%4.35	2	%5.00	4	%8.00
Hemşirelik Eğitimi Anabilim Dalı	1	%2.17		%0.00	1	%2.00
Hastane Enfeksiyonları Hemşireliği Anabilim Dalı	1	%2.17		%0.00	1	%2.00
Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı	3	%..52		%0.00	3	%6.00
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı	3	%6.52		%0.00	3	%6.00
İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı	1	%2.17		%0.00	1	%2.00
Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı	1	%2.17	1	%25.00	2	%4.00
Toplam	46	%100.00	4	100.00	50	%100.00

Şekil-2: Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımları

Tablo-2: Lisansüstü Tezlerin İçeriklerine Göre Dağılımları

Araştırma Deseni	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Nicel Araştırma						
Tanımlayıcı	27	%58.70		%0.00	27	%54.00
Tanımlayıcı ve Kesitsel	9	%19.57		%0.00	9	%18.00
Tanımlayıcı ve İlişki Arayıcı	4	%8.70		%0.00	4	%8.00
Tanımlayıcı ve analitik	2	%4.35		%0.00	2	%4.00
Deneysel		%0.00	2	%50.00	2	%4.00
Metodolojik	1	%2.17		%0.00	1	%2.00
*Diğer	3	%6.52	2	%50.00	5	%10.00
Nitel Araştırma	-	%0.00	-	%0.00	-	%0.00
Örnekleme						
Hemşire	39	%84.78	4	%100.00	43	%86.00
Hemşire ve Hasta	2	%4.35		%0.00	2	%4.00
Hemşire ve Hekim	2	%4.35		%0.00	2	%4.00
Hemşire ve Ebe	1	%2.17		%0.00	1	%2.00
Hemşirelik Öğrencisi	2	%4.35		%0.00	2	%4.00
Ölçüm Aracı						
Ölçek	20	%43.48	1	%25.00	21	%42.00
Envanter	6	%13.04		%0.00	6	%12.00
Anket	2	%4.35		%0.00	2	%4.00
Ölçek ve Envanter	10	%21.74		%0.00	10	%20.00
Anket ve Envanter	3	%6.52		%0.00	3	%6.00
Eğitim Programı ve Ölçek		%0.00	2	%50.00	2	%4.00
**Diğer	5	%10.87	1	%25.00	6	%12.00
Toplam	46	%100.00	4	%100.00	50	%100.00

*Kesitsel/tanımlayıcı, Kesitsel ve İlişki Arayıcı /Betimsel Ve İlişkisel/ Kesitsel ve Epidemiyolojik/ Metodolojik, Tanımlayıcı ve Analitik

**Ölçek ve Skala/ Soru Formu Ve Envanter/Skala ve Envanter/Test Ve Ölçek-/Anket ve Ölçek/Skala ve Görüş Formu

Lisansüstü tezlerin içerik özelliklerine göre dağılımlarının yer aldığı Tablo-2 incelendiğinde; niteliksel araştırmaların %0 (n=0) hiç yapılmadığı, niceliksel araştırmalarda ise tanımlayıcı desende olanların toplam tezlerin %54’ünü (n=27) oluşturduğu tespit edilmiştir. Doktora tez çalışmalarının ise %50’sinin (n=2) deneysel desende yapıldığı saptanmıştır. Tez çalışmalarının %86’sının (n=43) hemşire örnekleminde yapıldığı ve ölçüm aracı olarak %42’inde (n=21) ölçek kullandığı tespit edilmiştir.

Tablo-3: Lisansüstü Tezlerin Konulara Göre Dağılımları

Tez Konusu	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Profesyonel Benlik	8	%17.39	1	%25.00	9	%18.00
Profesyonel Değerler	9	%19.57	2	%50.00	11	%22.00
Profesyonel Tutum	7	%15.22		%0.00	7	%14.00
Profesyonel Davranışlar	7	%15.22	1	%25.00	8	%16.00
Profesyonel Roller	2	%4.35		%0.00	2	%4.00
Profesyonellik Düzeyi	1	%2.17		%0.00	1	%2.00
Profesyonel Otonomi	1	%2.17		%0.00	1	%2.00
Mesleki Profesyonellik	6	%13.04		%0.00	6	%12.00
Diğer	5	%10.87		%0.00	5	%10.00
Toplam	46	%100.00	4	%100.00	50	%100.00

Lisansüstü tezlerin konulara göre dağılımlarının yer aldığı Tablo-3 incelendiğinde; profesyonellik konusunun %22,00 (n=11) Profesyonel Değerler, %18,00 (n=9) Profesyonel Benlik ve %16,00 (n=8) Profesyonel Davranışlar başlıkları altında incelendiği saptanmıştır.

4. TARTIŞMA

Profesyonelleşmede mesleklerin bilimsel nitelik kazanabilmelerinin, kendilerine özgü bilgi birikimi oluşturmaları ile mümkün olduğu düşünülmektedir. Bu bilginin toplumsal yaşamın günlük sorunlarına uygulanabilir nitelikte olması gerekmektedir. Profesyonel bir meslek üyesi bilgiyi yaratmak, uygulamak ve yönetmekten sorumludur. Bilgi kontrolü ve bilgiye sahip olma, yaşam ve ölümün söz konusu olduğu mesleklerde çok daha fazla anlam kazanmaktadır. Konu alanı insan olan hemşirelikte mesleki bilgi ve bunun özgün olması önemlidir (Saraçoğlu, 2010, ss. 1-2; Yıldırım, 2007). Bu durum lisansüstü eğitim sürecindeki araştırma konularının belirlenmesinde de etkili olmaktadır.

Akademik sürecin başlangıcı sayılabilecek yüksek lisans eğitimi doktora eğitimine kıyasla daha çok durum tespitine yönelik tanımlayıcı araştırmaların yapıldığı bir dönemdir.

Türkiye’de hemşirelikte profesyonellik hakkında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli

değişkenler açısından incelenmesi

Coşkun & Yıldırım

Sonrasında daha uzun ve yoğun bir süreç olan doktora eğitimine gelindiğinde deneysel ve müdahale çalışmaları tercih edilmektedir (Çaynak & Keser, 2021, ss. 118-123; Kocaman, 2005). Bu çalışmada hemşirelikte profesyonellik hakkında yapılan tezlerin %92,00 (n=46) gibi büyük bir kısmının yüksek lisans tez çalışması olarak gerçekleştirildiği saptanmıştır. Aynı zamanda çalışmanın bulgularında lisansüstü tezlerin yarısından biraz fazlasının (n=27) tanımlayıcı nitelikte tezlerden oluştuğu görülmektedir.

Yıllara göre yapılan tez çalışmalarının dağılımı 2015 yılı sonrasında toplam tez sayısının %66,00’sının (n=33) yapıldığını göstermiştir. Son yıllarda gerek üniversite sayısının artması gerekse lisansüstü eğitim programlarındaki öğrenci sayısının artmış olmasının sonucu olarak yapılan tez sayısında da bu durumun etkili olduğu düşünülmektedir.

Bir bilim dalı ile ilgili yapılan çalışmalar o bilim dalının sorunlarını tanımlama ve olası çözüm yollarını derinlemesine inceleme fırsatı vermektedir. Anabilim dalında yürütülen lisansüstü tez çalışmaları ise uzman olacak bireylerin hangi alanda daha detaylı araştırma yapmak istediklerini gösterirken, aynı zamanda o alanlara yönelik bilimsel bilgi birikimine de katkı sağlamaktadır (Hilal & Ayhan, 2020, ss. 12-25). Hemşirelikte profesyonellik hakkında incelenen tez çalışmalarının farklı anabilim dallarında yapıldığı görülmektedir (Tablo-1). Bunun sebebinin profesyonellik kavramının ve mesleğin profesyonelleşme sürecinin birçok anabilim dalının ilgisini çekmesi ve bu konuda veri oluşturma çabası olarak düşünülebilir.

Farklı çalışma alanlarında olduğu gibi hemşirelik için de profesyonellik her geçen yıl artarak önem kazanmaktadır. Bununla birlikte içinde bulunduğumuz yüzyılda sağlık bakım alanında görülen hızlı gelişmeler, profesyonel hemşirelere olan ihtiyacı da arttırmıştır (Björkström vd., 2008, ss. 1380-1391). Hemşirelik mesleğinin profesyonel düzeye gelebilmesinde öncelikle bu kavramın akademisyenler, klinisyenler ve öğrenciler tarafından benzer şekilde anlaşılması gerekmektedir (Altıok & Üstün, 2014, ss. 151-155). Profesyonellik ile ilgili yapılan çalışmalarda çoğunlukla kişilerin kendilerini ne kadar profesyonel gördüğü belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu çalışmalar, kişilerin kendilerini değerlendirdiği öz-bildirime dayalı çalışmalar olmaktadır (Erdoğan vd., 2014). Bu çalışmada incelenen lisansüstü tezlerde de örneklemin %86,00 (n=43) oranında hemşirelerden oluştuğu görülmektedir.

Profesyonellik, farklı meslek grupları tarafından yıllardan beri tanımlanmaktadır. Ancak genellikle inanılması ve önemi kabul edilmesine rağmen ne olduğu tam olarak anlaşılmayan bir kavramdır (Altıok & Üstün, 2014, ss. 151-155). Temel profesyonellik özellikleri; nitelikli eğitim, bilimsel bilgi birikimi, uygulamada teori kullanma, toplumsal değerleri paylaşma, etik kodlar, yaşamsal değeri olan konulara odaklanma, mesleki örgüte sahip olma ve otonomidir (A. Karadağ vd., 2007, ss. 371-374; Tarhan vd., 2016, s. 411). Korkmaz (2018) çalışmasında hemşirelerin üçte birinin hemşireliği profesyonel bir meslek olarak bulmadığı; nedenleri arasında ise mesleki otonominin olmaması, birçok işi yapan yardımcı sağlık personeli ve kadın mesleği olarak görülmesi, uzmanlaşmanın uygulama alanında dikkate alınmaması ile toplumsal algının düşük olmasını ifade ettiklerini belirtmiştir (Korkmaz, 2018,

s. 52). Poorchangizi ve ark. (2017) yaptıkları çalışmada da hemşirelerin bakış açısından “Hastaların mahremiyetinin korunması” ve “Hastaların mahremiyet hakkının korunması” gibi kavramların daha önemli; ancak, "Profesyonel hemşirelik derneklerinin sağlık hizmeti politikasını şekillendirmedeki rolünü kabul etmek" ve "Hemşirelik araştırmalarına katılmak ve / veya uygulamaya uygun araştırma bulgularını uygulamak” daha az önemli görüldüğü saptanmıştır (Poorchangizi vd., 2017, ss. 1-7). Hendekçi (2020) çalışmasında hemşirelerin meslekte profesyonel tutumlarının ve bakım rollerine oryantasyonlarının istenilen düzeyde olduğu ancak meslek örgütlerine üyelik ve araştırma süreçlerine katılımlarının düşük seviyede olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Hendekçi, 2020, ss. 67-68).

Bu çalışmada tezlerin adları incelendiğinde başlıkta yer alan kavramların; Profesyonel Benlik, Profesyonel Değerler, Profesyonel Tutum, Profesyonel Davranışlar, Profesyonel Roller, Profesyonellik Düzeyi, Profesyonel Otonomi, Mesleki Profesyonellik gibi hemşirelikte profesyonelleşme sürecinin gerektirdiği konu başlıklarından oluştuğu ve başlıkların tez içeriğini yansıttığı görülmüştür. Bekleviç (2019) tarafından yapılan profesyonel değerler konu başlığındaki çalışmada, hemşirelerin profesyonel değerlerinin bakım davranışı algısını olumlu yönde etkilediği görülmüştür. (Bekleviç, 2019, s. 53). Birim (2020) profesyonel benlik konu başlığında yaptığı çalışmada hemşirelerin profesyonel benlik kavramlarının olumlu yönde gelişmesinin bireyselleştirilmiş bakımı destekleme ve bakımı bireyselleştirme algılarını arttırabildiği bulunmuştur (Birim, 2020, s. 78).

Araştırma sonuçlarının uygulamaya yansıtılması; hemşirelik uygulamalarının bilimsel temellere dayandırılmasını ve bakım kalitesinin arttırılmasını, maliyet etkili bakım verilmesini, sağlık politikalarının oluşturulmasını, hemşirelerin mesleki otonomilerinin ve motivasyonlarının arttırılmasını sağlamaktadır (Saliye vd., 2010, ss. 144-155).

5. SONUÇ

Geçmişten günümüze hemşirelik mesleği; görev tanımı, rolleri, eğitim, araştırma ve uygulama alanında birçok aşamadan geçmiş olsa da halen dinamik bir süreç yaşamaktadır. Profesyonel meslek statüsüne ulaşmak için yıllardan beri çaba sarf etmektedir. Bu durum sıklıkla bir tartışma konusu olmaktadır. Hemşirelik mesleğinin gelişimi devam ettikçe bu araştırma ve tartışmaların olumlu sonuçlar getireceği öngörülmektedir.

Bu çalışmada incelenen tezlerden elde edilen sonuçlar, Türkiye’de hemşireler tarafından yapılan profesyonellik hakkındaki tez çalışmalarının profesyonelleşme ölçütleri çerçevesinde farklı başlıklarla ele alındığını göstermiştir. Yapılan çalışmaların çoğunun hemşire örnekleminde gerçekleştirildiği; ancak profesyonelleşme için gerekli olan toplumsal algının anlaşılabilmesi adına toplum örnekleminde de çalışmaların yapılarak günümüz koşullarındaki toplumsal meslek algısının değerlendirilmesi önerilmektedir. Ayrıca profesyonellik hakkında yapılan tezlerin hepsinin nicel araştırma tipinde olduğu görülmüştür. Ancak hemşirelik mesleğinin profesyonelleşme sürecinin, niceliksel kadar nitel verilerin de analiz edildiği tezlerle

ele alınması, bu alanda az sayıda olan doktora tezlerinin planlanması önerilmektedir. Bu tezlerden elde edilen bilgilerin hemşirelik mesleğinin profesyonelleşmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

6. KAYNAKLAR

Adıgüzel, O., Tanriverdi, H., & Özkan, D. S. (2011). Mesleki Profesyonellik ve Bir Meslek Mensupları Olarak Hemşireler Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 235-260.

Ak, V. (2010). Hemşirelikte profesyonellik. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, Sempozyum Özel Sayısı 261-263.

Altıok, H. Ö., & Üstün, B. (2014). Profesyonellik: kavram analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(2), 151-155.

Bekleviç, A. Ç. (2019). Cerrahi Kliniklerde Çalışan Hemşirelerin Profesyonel Değerlerinin Bakım Davranışlarına Etkisi: Zonguldak İl’i Örneği. (Yüksek Lisans Tezi), Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.

Birim, Ö. H. (2020). Hemşirelerde Profesyonel Benlik Kavramı İle Hastaların Ve Hemşirelerin Bireyselleştirilmiş Bakım Algılarının İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Björkström, M. E., Athlin, E. E., & Johansson, I. S. (2008). Nurses’ development of professional self—from being a nursing student in a baccalaureate programme to an experienced nurse. *Journal of clinical nursing*, 17(10), 1380-1391.

Çaynak, S., & Keser, İ. (2021). Türkiye’de Engelliliğe İlişkin Sağlık Alanında Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Farklı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(1), 118-123.

Dağcı, M., Baydur, G., Kaynak, K., Minigü, L., & Polat, Ş. (2019). Türkiye’de 1991-2019 Yılları Arasında Yapılan Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Lisansüstü Tezleri. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi* 2(3), 159-169.

Erdoğan, S., Nahcivan, N., & Esin, M. N. (2014). Hemşirelikte araştırma: süreç, uygulama ve kritik: Nobel Tıp Kitabevi.

Ergöl, Ş. (2011). Türkiye’de yükseköğretimde hemşirelik eğitimi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(3), 152-155.

Fantahun, A., Demessie, A., Gebrekirstos, K., Zemene, A., & Yetayeh, G. (2014). A cross sectional study on factors influencing professionalism in nursing among nurses in Mekelle Public Hospitals, North Ethiopia, 2012. *BMC nursing*, 13(1), 1-7.

Türkiye’de hemşirelikte profesyonellik hakkında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli

değişkenler açısından incelenmesi

Coşkun & Yıldırım

Fatemi, N. L., Moonaghi, H. K., & Heydari, A. (2018). Exploration of nurses’ perception about professionalism in home care nursing in Iran: a qualitative study. *Electronic physician*, 10(5), 6803-6811.

Flexner, A. (2001). Is social work a profession? *Research on social work practice*, 11(2), 152-165.

Gönç, T. (2015). Türkiye’de hemşirelik mesleğinin profesyonelleşmesi sürecinde gelişmeler ve zorluklar: Sosyolojik bir değerlendirme. *Is, Guc: The Journal of Industrial Relations Human Resources*, 17(4), 113-146.

Hendekçi, A. (2020). Hemşirelerde Profesyonel Benlik Kavramı İle Hastaların ve Hemşirelerin Bireyselleştirilmiş Bakım Algılarının İncelenmesi. (Yüksek Lisans tezi), Ordu Üniversitesi, Ordu.

Hilal, S., & Ayhan, D. (2020). Şizofrenİ İle İlgİLİ Hemşİrelİk Lİsansüstü TezlerİNİN Özellİkleri. *Bandırma Onyedİ Eylöl Üniversitesi Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi* 2(1), 12-25.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi, Erişim tarihi: 19.04.2021

Karadağ, A., Hisar, F., & Elbaş, N. Ö. (2007). The level of professionalism among nurses in Turkey. *Journal of Nursing Scholarship*, 39(4), 371-374.

Karadağ, G., & Uçan, Ö. (2006). Hemşirelik eğitimi ve kalite. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 1(3), 42-51.

Karagözoğlu, Ş. (2005). Bilimsel bir disiplin olarak hemşirelik. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 9(1), 6-14.

Kocaman, G. (2005). Türkiye’de hemşirelik eğitim sorunları ve çözüm arayışları. 12 Mayıs 2005 Dünya Hemşireler Günü Özel Baskı (Genişletilmiş 2004 Baskısı). In. ANKARA: Yayın.

Korkmaz, R. (2018). Hemşirelerde Profesyonel Benlik Kavramı İle Hastaların ve Hemşirelerin Bireyselleştirilmiş Bakım Algılarının İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Okan Üniversitesi, İstanbul.

Miller, B. K., Adams, D., & Beck, L. (1993). A behavioral inventory for professionalism in nursing. *Journal of Professional Nursing*, 9(5), 290-295.

Poorchangizi, B., Farokhzadian, J., Abbaszadeh, A., Mirzaee, M., & Borhani, F. (2017). The importance of professional values from clinical nurses’ perspective in hospitals of a medical university in Iran. *BMC Medical Ethics*, 18(1), 20.

Türkiye’de hemşirelikte profesyonellik hakkında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli

değişkenler açısından incelenmesi

Coşkun & Yıldırım

Sabancıoğulları, S., & Doğan, S. (2012). Profesyonel kimlik gelişimi ve hemşirelik. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(4), 275-282.

Saliye, A., Öztürk, A., Nurten, K., Uygur, E., & Cengiz, A. (2010). Hemşirelik uygulamalarında araştırma sonuçlarının kullanımında engeller. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 18(3), 144-155.

Saraçoğlu, E. (2010). Hemşirelerin Mesleki Otonomi Ve Profesyonel Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Sümbüloğlu, V., Özcanarlan, F., & Gürhan, N. (1987). Ortaokul ve lise son sınıf kız öğrencilerine göre kadınlar için ideal meslek olarak hemşirelik. *Türk Hemşireler Dergisi*, 4(37), 36-41.

Tarhan, G., Kılıç, D., & Yıldız, E. (2016). Hemşirelerin mesleğe yönelik tutumları ile mesleki profesyonellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 58(4), 411.

Ünsal, A., & Sökmen, S. (2011). Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu dergisinin makale ve yazar özellikleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(4), 10-16.

Yelekçi, E. (2018). Lisansüstü Eğitim Alan Ve Almayan Hemşirelerin Profesyonel Değerlerinin Karşılaştırılması. (Yüksek Lisans tezi), Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.

Yıldırım, A. (2007). Hemşirelikte Meslekleşme Süreci ve Etkileyen Faktörler. 4. Uluslararası 11. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı. In (Vol. 11). İstanbul.